

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

TÁBORI POSTA

(Folytatás)

Augusztus vége van. Most már elhiszem, hogy ennek a nyárnak is letelik a küldetése, s a szeptember, mint eddig minden alkalommal, ismét meghozza a *proverka*, az elkerülhetetlen őszi ellenőrzés idejét. Olyan számadás előtt állunk, amely a sorállományt és a tisztikart egyaránt a politikai és harci kiképzés további tökéletesítésére ösztönzi. Ha azonban jobban meggondoljuk, rá kell jönnünk, hogy mégiscsak inkább a tiszték bulija ez, mert a hadvezetés elsősorban tőlük várja a katonák elméleti és gyakorlati eredményeinek fejlődésszerű felmutatását. Ilyenkor előszedik az elmúlt időszak mutatóit, a sportteljesítményeket is beleértve, és megvizsgálják, hol fér még rá egy kis kozmetika. Nem mindegy tehát tisztjeinknek, mit prezentálnak alegységeik, mert sok tekintetben az oly nagyon várt előléptetések is ennek függvényében valósulnak meg.

A most előttünk álló *proverka* azonban rendhagyónak mondható, mert légvédelmi brigádunk két tüzérosztályát merőben új feladat elé állítja. Éleslövészetre utazunk Kazahsztánba, az Emba völgyébe, ugyanis a Németországban állomásozó szovjet hadcsoporthoz nincsenek rakétaindításra alkalmas gyakorlóterei.

Ezen a nem mindennapi tűzkeresztségen, mint beszélük, szolgálati ideje alatt minden légvédelmisnek át kell esnie egyszer, mert hogyan szerelhetne le anélkül, hogy ne vigye magával, legalább emlékként, a célra tartó rakéta mennydörgésszerű moráját? Persze, ezt csak saját szórakoztatásunk végett mondogatjuk, feletteseink szerint azonban a komplexum sikeres működésének közvetlen tapasztalatánál nincs és nem is lehet meggyőzőbb propaganda. A gyakorlat közben szerzett pozitív élmény majd rávezeti a katonát, hogy feltétel nélkül higgyen a rábizott fegyver erejében és felülmúlhatatlanságában. Jó, jó, igaz, hogy a végrehajtásban a fontosabb szerepeket tisztjeink kapják, hogy az indítógomb használatára az ütegben csak Szigelynyikovnak van jogosítványa, de mihez kezdene gombjával az őrnagy a rádiólokátoros felderítők és az operátorok munkája nélkül, hogy a vezetőket már ne is emlegessem? Abban az egyben viszont mindenki egyetért, hogy egy ilyen nem mindennapi műveletben statisztának lenni sem utolsó.

A vasúti rakodás épp olyan kapkodó, feszültségekkel terhes lehetett volna, akár a többi, csakhogy az utolsó előtti napon parancsmódosítás érkezett. A lánctalpas technika nem utazik – szaladt végig a hír az ütegek között –, a németek nem tudnak kellő számú vasúti kocsit biztosítani. Valaki számolni kezd. A három rakétahordozó-indító és a tűzvezérlő radar, az ütegenként négy, tüzérosztályonként tizenkettő, plusz a felderítő radar, tehát tizenhárom, a két

divizionra számolva a duplája. Ez már maga egy tekintélyes szerelvényre való géposzlop, s a szállító-átrakodó gépkocsikról – ezekből ütegenként négy van –, a rakéták tárolására szolgáló konténerekről, a csapatszállító és parancsnoki járművekről, a gazdasági felszerelések sokaságáról még nem is beszéltünk. Egyetlen szerelvénnyel kell beérnünk, arra kell felszűfolni mindent, amit nem tudunk nélkülözni a többhetes távollét során. Hát akkor miféle gyakorlat lesz ez, talán majd a hátunkról indítjuk a rakétákat? – bámultunk egymásra egy hiányzó magyarázatért.

Az ebéd utáni eligazításra Kiszlij ezredes, a brigádparancsnok rendelt sorakozót. Közeledtére Pankov őrnagy a „Vigyázz!” és „Jobbra igazodj!” parancsok támogatása alatt magasra lendített lábbal indult a büszke hadúr fogadására, de úgy látszik, annak szeme most saját gondolatait üldözi, s miután a felhők alatt valahol befogja, már egyáltalán nem ügyel az őrnagy tökéletesen kivitelezett díszlépéseinek keményen csattogó sorozatára. Ő, aki az alaki vétségek miatt máskor a puszta nézésével is ölni képes, most kifelé forduló tenyérral háritja el Kede és a csapat tisztelgését. Szűrös fekete szeme a hármás oszlopban felsorakozott ütegeket pásztázza, s miután eléri a felvonulási térnek azt a pontját, ahonnan látómezejébe keríthet mindenkit, megáll, szembefordul a csapattal, parancsnokunkat egy könnyed mozdulattal visszainti tüzeireihez, és csak azt követően kezd el beszélni:

– Katonák és tiszt urak! – Megrökönnyödvé pillantunk össze a sorban, de miután a *goszpodá*-t fanyar iróniával cifrázza, világos, hogy nem tévedett, szántsándékkal nevezi az eseménytelen, unalmas szolgálatban elpuhult tisztikar tagjait elvtársak helyett uraknak. Azok nagyon is jól értik a célzást, s már ott a sorban magukat összekapva feszülten figyelnek. Ez talált. Az ezredes arcán átvillan egy alig látható, huncut mosoly, s egy árnyalattal emberibb hangon, hibátlan artikulációval, hogy aki nem orosz, az is tisztán értse, a lényegre tér:

– Remélem, lélekben mindenki felkészült az utazásra. Az utazásra, amely hosszú és fárasztó lesz, s amelynek végén nem a pihenés, hanem újabb erőfeszítések, újabb feladatok várnak ránk. A megérkezést követően fel kell építenünk a sátozó tábor, s lesz még néhány napunk, amíg hozzászokik szervezetünk a sivatagi éghajlathoz. Mert ez is igen fontos körülmény. Aki nem tud kellőképpen akklimatizálódni, az koncentrálni sem képes, s aki fáradékony, lankadt, az sokkal könnyebben hibázik. Ezért ismétlem állandóan, hogy a katona kiképzésében a fizikai felkészítés, az állóképesség fokozása vetekszik a szakmai ismeretek elsajátításának fontosságával... Tovább. Az utazás alatt – s ez a teljes útvonalra értendő –, a rövidebb megállókon és állomásokon való veszteglések idején senki nem hagyhatja el a szerelvényt. Legyen ez mindenki számára íratlan, de követendő törvény, melynek betartása a balesetvédelem első számú feltétele. A testi szükségletek elvégzésére, a legegyszerűbb tisztálkodásra, az élelem kiosztására lesznek majd kijelölt alkalmak és terepek, ter-

mészetesen minden esetben a parancsnokok szigorú felügyelete alatt... Más. Bizonyára hallották már, hogy a harcok technikát nem vesszük magunkkal. Az Emba folyócska völgye ugyanis, ha még nem tudná valaki, a Varsói Szerződés hadseregeinek közös gyakorlótere, tehát rajtunk kívül is lesz ott még néhány, a mi „Krug” rendszerünkkel felszerelt légvédelmi alakulat, s a hadgyakorlat során majd az ő gépeiket fogjuk használni. Egyébként az ez irányba szükséges lépések már megtörténtek. Rátérek a feladatra. Mindegyik üteg kap majd egy valós célpontot, azaz egy lehetőséget, egyetlen rakétát a feltételezett, ellenséges repülőobjektum megsemmisítésére. Egy második rakéta indítására csak akkor kerülhet sor, ha az első elvettette a célt, de ennek nem szabad megtörténnie. Érthető voltam, tiszt urak?

Itt egy lélegzetvételnyire elhallgatott, magasra emelt tekintetét ismételtén végighordozta a sorokon, mintha csak a kérdés által provokált, bá-tortalan bölintásokat kívánta volna leltárba venni. De talán meggondolta magát, mert a következő fejmozdulatnál barátsággal csillant meg a szeme, és szája köré szerény mosoly települt. Eszébe juthatott valami újabb, fontos körülmény. Szavait halkabbra fogva úgy szólalt meg, mint aki bizalmas, még nem egészen publikus információt készül közzétenni:

– És végül, hátra van még valami, ami... szerintem a sorállomány harcok kedvét is serkentőleg fogja befolyásolni.

Kíváncsi mozgolódás, halk moraj bontotta meg az alegységek fegyelmét, de csak pár pillanatra. Kiszlij ezredes teleszívta levegővel méretes mellkasát, és már eltökélten, visszavonhatatlanul áradt szájából a kimondottan az ő mély, öblös hangjára komponált örömhír:

– Azoknak az ütegeknek a katonái, amelyek a harcok feladatát „kitűnő” minősítéssel teljesítik, egytől egyig tíz nap szabadsággal lesznek jutalmazva!

Hát hol vagytok, titkos vágyak, régóta dédelgetett álmok? Melyőtök állna most meg az itt elhangzott ígéret mellett? Húzódjatok máris visszább, mert vihar van készülóban! Százötven katonának egyetlen hatalmas torka van, s abból orkánerővel tör elő az elfojthatatlan hurrá-kiáltás. Üvöltök én is, bár cselekvő részem nemigen lesz a sikerben, a legjobbak azonban tagjai vagytok, s a felcsillanó reménytől hevesen ver a szívem.

Így esett, hogy Kondratyenko apánknak az indulás előtt olyan dolga akadt, amelyre ez idáig nem is számított. Ivanov és a vele leszerelő öreg cimborák csak az alkalmas pillanatra vártak. Akkor közrefogták, s már sodorták a *kaptjorka*, a századraktár irányába. Tudták, hogy ünneplő-öltözet nélkül nincs szabadságolás, ezért – ha már egyszer úgy is hazai földön leszünk – megszerezték, és gondosan elcsomagolták a magukét.

Öreg este lett, mire Stendal vasútállomására értünk. Hadvezetésünk most is éjszakára időzítette a rakodást. A tisztjeink számára rendelt kényelmes személyszállító kocsit mindjárt a villanymozdonyhoz kapcsolták, s azt hat vagy hét tisztára mosott, priccsekkel ellátott marhavagon követte. A tüzérosztályok

személyi állománya ezekben helyezkedett el. Hajnali három körül aztán meg-
rándult alattunk a kerekre rakott komisz nyoszolya, s az Eisenbach vendége-
ként elindultunk a felkelő nap irányába, Berlinen át Odera-Frankfurt felé.

Amikor a lengyel határra értünk, már újból éjszaka volt. Az átkelést szinte
mindenki átaludta, mert másnap délelőtt a kutya sem emlékezett rá, hogy
történt-e valami említésre méltó. A nap dereka táján egy nagyobb állomás
külterületén mellékvágányra tereltek bennünket, ahol néhány órát vesztegel-
tünk. Az ácsorgás senkit sem zavart különösebben, a másfél napos zötykölődés
után kimondottan jól tett a kelleténél korábban jött pihenő. Ügyesebb társa-
ink hamar felfedezték a tábori konyhák víztartályait, s onnan teáskannákkal
hordtak vizet a kéz- és arcmosáshoz, borotválkozáshoz. Közben kiosztották a
száras ebédcsomagokat meg az elmaradhatatlan meleg teát. Bámészkodtunk,
beszélgettünk, s így arra sem figyeltünk, hogy villanymozdonyunkat közben
lekapcsolták. Amikor azonban a cseremozdony beállításakor keletkező koccanás
sokszorozva végigszaladt a szerelvényen, lehetetlen volt észre nem vennünk,
hogy az elvitt gép helyére hatalmas, sötét gőzmozdonyt hoztak. Ennek aztán
csudájára jártunk, mert nálunk már a 60-as évek elején dízelmotoros von-
tatókkal váltották fel őket. A gőzös dohogott egy darabig, majd éles füttyel
figyelmeztetett az indulásra.

– Örököt kell állítani az *eselon* elejére és végére! – érkezik félig futva
Klicsnyikov hadnagy a Kede parancsával, s mert velem kerül szembe legelébb,
utasít, hogy vegyem máris a köpönyegem, derékszíjra akasszak szurony-
kést, és foglaljam el helyem a vonat utolsó kocsián.

– Igenis, értettem! – veszem tudomásul, s rohanok, hogy teljesítsem a pa-
rancsot, ő meg tovább keres, hogy a szerelvény elejére is állíthasson valakit. Jut
rá ideje, tudhatná, hogy a fütty még nem az indulást jelezte. Mellékvágányon
vagyunk, az pedig nem vezethet messzire.

Negyedóráig tartó tolatómanőverek után végül egy alkalmas pályára
állunk, s vonatunk lassan megindul a síneken. Az állomás területén már kö-
zepes tempóval haladunk át, ám a főépület homlokzatán még jól olvasható
az öles betűkkel távolodó felirat. Ez volt hát Poznan, a nevezetes nemzetközi
vásárok színhelye.

Sohasem jártam még tengeren, hullámok dobálta hajó fedélzetén, nem
ismerem a sós tengeri levegő illatát. Úgy állok mégis a nyitott vagon platóján,
mint egy túlméretezett, kattogva, kanyarogva rohanó hajóvontatvány végén.
A több ponton kikötött kerekcsapok ponyvatakarói, akár az oldalvást
fordított vitorlák, hangosan beszélnek a szélben, de ennek a szélnek most
émelyítő füstszaga van. Meg sem lepődöm különösebben, mert valahonnan
ismerős már ez az ájer. Hát persze! Szilézia környékén járunk, s a fűtők az
itteni bányák kiváló szénével traktálják a mozdonyt, de pont ilyen füstöt le-
helnek telente az otthoni kéményeink. Szeptember elején azért még eléggé
szokatlan. Szeplőtlen szinte az ég, a kertekben gyümölcstől pompáznak a

lombok, s csak az imént tapasztaltuk, hogy van még ereje a nyárvégi napnak. Nem kéne még, korai nagyon a füst. De ki mondja ezt? Egy vártára állított fegyvertelen baka? Az. Tehát senki.

Fenekestől fordult fel a világ, s bár beszéltek előtte róla, most sem értem, miféle kísérlet alanya lettem. Két esztendeig tart, igen, az elhang-zott, de hogy ebbe a széngázzal bélelt szélcsatornába is belehajtanak, arról nem esett szó egy szál sem. Állig gombolom magamon a köpönyeget, s bár nem bírja bőröm a durva katonaposztót, szám és orrom elé felállítom a gallért. Megszűrni nem tudja, de valamit tán mégis felfog a füstből.

Egy fenét. Már korom is száll, vagy mi ez? Pernye. S ez a füst is... valahogy más. Fellépek a platóhoz pányvázott terepjáróra, így jobban előrelökhetem a szemem. Atyaúrsten, ég a vonat! A szerelvény első harmadánál pusztítanak a lángok, s ha nem történik azonnal valami, hamarost ideér az a tűz. Mi a dolga ilyenkor az őrnek? Mindenki az első kocsikban ücsörög, a tarkóján pedig az elől figyelő társamnak sincs szeme. Hogyan adhatnék jelzést? Mit tegyek? Ha jelzőrakétám volna! De nincs! Előttünk és kétoldalt néptelen, pusztá a vidék, ki fordíthatná hátra a mozdonyvezetők fejét? Itt csak a gondviselő nagy Isten segíthet, mert ha ő sem, robbanni fognak a járművek benzintartályai, s ki tudja, mi minden még. Megérdemeljük, hogy segítsen? Igen, igen. Már látom, hogy tág ívű kanyart ír előttünk a pálya, a vonat érezhetően lassít, aztán éktelenül csikorognak, s bizonyosan szikráznak a fékek. Kocsiról kocsira ugrálva próbállok előre jutni, de mások is rohannak, s némelyeknél kézi tűzoltó készüléket látok. Mire odáig vergődök, már megszűnt a veszély, csak a habbal teleszórt szállító-átrakodó járművek ponyvái füstölögnek, s a tiszték, egymástól várva magyarázatot, köpködnek, káromkodnak. Biztosan égő cigarettavéget dobtak ki a vagonból, azt kapta fel a szél – fejtegeti Filatov kapitány bölcsen a tűz okát. Kede parancsnok a többiektől félrehúzódva hallgat. Aprókat bólogatva bámul az üszkös ponyvacafatokra, s mozog a szája hangtalanul, mintha állna előtte, mellette valaki. Azt hiszem, sejttem, mi járhat az eszében, s ki nem mondott szavait is értem. Most formálgatja nyelve a hálát, amiért ennyivel megúsztuk, de azt csak ő tudja, melyik irányba sóhajtja majd, s kinek.

Itt van, ideért már a gőzös személyzete, a két, sötét overallba bújt, rémült képű masiniszta, de az is lehet, hogy egyikük a fűtő. Ők sejtik, hogy mi történhetett. Lány lengyel nyelvüket oroszba gyötörve, homlokuk verejtékét törölgetve töredelmesen szabadkoznak a tűz miatt. Gondolhattuk volna, hogy a mozdonyszikra, amely aszályok idején a vasúti pálya száraz fűtakaróját is képes lángba borítani, a viaszosvászonnal sem lesz kíméletesebb. Mert jó anyag ugyan a *brezent*, különösen a vízzel szemben hatékony, ellenben – volt már hozzá korábban szerencsénk – a tűznek kiváló szövetséges.

– Elég a báméskodásból! – vet véget parancsnokunk a tétlen ácsorgásnak. – Takarítsátok el a nyomokat, ideje tovább mennünk. Maguk pedig – magya-

rázza a lengyeleknek minden szótagot külön nyomatékosítva – olykor arra is figyeljenek, hogy mi történik a hátuk mögött.

A vagon végeibe eszkábált fekhelyek kimustrált matracokkal vannak végigrakva, de ez sem módosít sokat az egyenetlen deszkaalap faragatlan természetén. Tör itt is, amott is, ennek okán nyugtalan vagyok, és forgolódom, ha valaki éppen virraszt, s emiatt foghíjas a sor. Mert ha nyolc ember hever a priccsen, a kilencediknek már úgy kell beékelődni, s ha valamelyikük fordulni szeretne, a mellette lévőeknek is mozdulniuk kell. Így, egymás melegét hasznosítva, tarkónkon társunk leheletével, szoros egymásrautaltságban sodor a sorsunk harmadik napja, – egyre keletebbre. Most azonban a szorítás szünetel, mozdulhatnak minden irányba, de ehhez eróm s akaratom sem elegendő. Félálomban, félkábulatban fekszem, vagy lebegek inkább egy valószerűtlen levitációban, fennakadva, himbálózva valami láthatatlan rostarendszeren. Agyam elrenyhült, s szívem elunta testemet szolgálni, elszegődött inkább a síneken vágató, brutális gőzerőhöz. Új ritmust, új nyelvet tanul azóta: a ke-rekek csattogásának erőszakos ütemét.

Énekszó ver fel a révületből. Felkönyöklök, fülelek. A vagon tolóajtaja nyitva, csapattársaim legényesen összefogódzkodva gyökeret vertek a kijárat előtt. Kukantásnyi rés sem maradt köztük, válluk, fejük fölött mégis zúdul be a fény. Okuk lehet a féktelen örömré, mert egy nagyon közismert hazafias sláger énekelnek. A hadseregcsoport rádiója – bár valós népszerűsége ezt alig indokolta – naponta fújta, néhány szövegtöredéke, hangulata így maradt meg bennem. Arról szól, hogy az idegenben szolgáló vagy dolgozó szovjet állampolgár a címe iránt érdeklődő külföldinek így felel: „*Moj ádressz nye dom i nye ulicá, moj ádressz Szovjetszkij Szozuz!*” (*A címem nem házszám s nem utcanév, a címem: Szovjetunió!*) Ha azt mondom, hogy nem voltam tőle különösebben elszállva, eléggé kíméletesen szóltam. Zenéjét harsánynak, szövegét fellengzősnek találtam, és gusztustalannul sugárzott belőle a szovjet ember felsőbbrendűségi tudata. Most azonban, hogy vonatunk lassított tempóban közeledik a szovjet határhoz, s feltűnnek az ismerős határjelző oszlopok, a lelkesültség már kevés az énekléshez, megszakad a dallam, megcsuklik a szöveg, s ezután már csak szívből jövő hangos, boldog zokogást hallani. Ezt aztán nem hittem volna, már az én torkomat is szorongatja valami. Hát nekem is hazám? Most... nem tudom. Annyi azonban szent, hogy szülőföldemhez két határral közelebb kerültem.